

POSTANOWIENIE

Dnia 30 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska (przewodniczący)

SSN Beata Janiszewska (sprawozdawca)

SSN Marcin Krajewski

w sprawie z powództwa Miasta W.

przeciwko O. w W.

o wydanie nieruchomości,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 30 października 2019 r.,

zażalenia strony pozwanej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 18 czerwca 2019 r., sygn. akt V ACa (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Apelacyjny w (...) odrzucił zażalenie O. w W. od postanowienia tegoż Sądu z 4 kwietnia 2019 r. w przedmiocie ustalenia wartości przedmiotu sporu i odrzucenia skargi kasacyjnej. W uzasadnieniu orzeczenia wskazano, że złożony przez skarżącego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych został oddalony, a następnie skarżący nie uiścił opłaty w określonym terminie, wobec czego zażalenie, jako nieopłacone, podlegało odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.

W zażaleniu na powyższe postanowienie skarżący wniósł o rozpoznanie na podstawie art. 380 k.p.c. również postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) rozstrzygającego o odmowie zwolnienia skarżącego od opłaty od zażalenia, zarzucając temu orzeczeniu naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 103 ust. 1 u.k.s.c. (błędnie oznaczonego jako art. 103 § 1 u.k.s.c.), prowadzące do nieuzasadnionego, zdaniem skarżącego, odrzucenia zażalenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie podlegało oddaleniu jako nieuzasadnione.

W polskiej procedurze cywilnej obowiązuje generalna zasada odpłatności wymiaru sprawiedliwości, a stosownie do art. 103 ust. 1 u.k.s.c. sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, jeżeli wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie.

Z utrwalonego w orzecznictwie rozumienia art. 103 u.k.s.c. wynika, że podmiot ubiegający się o zwolnienie od kosztów sądowych jest zobligowany nie tylko przytoczyć fakty, które mają przemawiać za uwzględnieniem wniosku, ale spoczywa też na nim ciężar wykazania tych okoliczności. Prezentowane w tym zakresie środki dowodowe powinny być dostosowane do konkretnej osoby prawnej (jednostki organizacyjnej), przedstawiać jej sytuację z należytą starannością, z zachowaniem zasady lojalnej współpracy z sądem oraz umożliwiać kompleksową i rzetelną ocenę sytuacji majątkowej takiego podmiotu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2017 r., V CZ 84/16).

Możliwość uiszczenia opłaty sądowej przez stronę wnioskującą o zwolnienie od kosztów jest badana w aspekcie wysokości opłaty i możliwości finansowych strony. Dopiero analiza tych okoliczności daje podstawę do stwierdzenia, czy osoba prawna (jednostka organizacyjna) dysponuje odpowiednimi środkami. Istotna pozostaje okoliczność, że strona przygotowująca się do postępowania powinna być gotowa na poczynienie oszczędności i ograniczenie innych wydatków, które nie są niezbędne. Opłaty sądowe są bowiem rodzajem danin publicznych, a przyznanie sądom prawa zwalniania od opłat nie ma charakteru swobodnego uznania Sądu, lecz podlega określonym regułom. Zwalnianie od opłat stanowi nie tylko środek

realizacji prawa do sądu, ale także uszczuplenie dochodów państwa. Pomiedzy ochroną obydwu tych wartości musi istnieć pewna równowaga, a sąd rozpoznający wniosek o zwolnienie od kosztów powinien w odpowiednich proporcjach uwzględnić zarówno interes fiskalny państwa, jak i faktyczne, a nie tylko prawne, gwarancje dostępu do sądu [zob. Katarzyna Gonera, Komentarz do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wyd. 1 z 2006 roku, s. 25 i 344 – 345].

Dokonana przez pryzmat przedstawionych wyżej założeń weryfikacja rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego o odmowie zwolnienia skarżącego od obowiązku uiszczenia opłaty od zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej prowadzi do wniosku o trafności tego orzeczenia. Oznacza to, że, wobec nieuiszczenia przez skarżącego opłaty mimo stosownego wezwania, zasadne było również odrzucenie przez ten Sąd zażalenia na ww. postanowienie z powodu nieusunięcia braku fiskalnego. Obecnie rozpoznawane zażalenie nie przedstawia racji, które podważałyby motywy stanowiska o odmowie zwolnienia od opłaty. Wystarczającym uzasadnieniem dla zwolnienia od kosztów nie jest zwłaszcza sam fakt poniesienia straty księgowej za poprzedni rok. Nadwyżka kosztów nad przychodami może mieć bowiem charakter incydentalny; nadto stan taki świadczy wyłącznie o bieżących przepływach pieniężnych danego podmiotu. Tymczasem do udzielenia zwolnienia od kosztów konieczne jest także wykazanie przez zainteresowany podmiot, że nie posiada on odpowiedniego majątku. Skarżący natomiast w żaden sposób nie odniósł się do tych kwestii, akcentując jedynie fakt poniesienia straty za jeden rok obrotowy.

Z przedłożonych dokumentów, w tym rachunku zysków i strat wynika, że skarżący miał przychody o istotnej wartości, zatem wobec toczącego się postępowania sądowego powinien uwzględnić możliwość powstania potrzeby zabezpieczenia środków na pokrycie opłaty sądowej, w tym opłaty od zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej. Wobec toczącego się sporu sądowego konieczność uiszczenia opłaty również stanowiła element kosztów prowadzonej działalności i nie powinna być traktowana odmiennie od kosztów, które zostały przez skarżącego pokryte z uzyskiwanych przychodów.

Z uwagi na powyższe na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

aj